

ona nevyčerpatelné. Nikoliv božská bajka, která baví a zaslepuje, ale pozemská tvář, gesto a drama, v nichž je shrnuta svízelná moudrost a vášeň bez zítřka.

MÝTUS O SISYFOVI

Bohové Sisyfa odsoudili, aby bez ustání valil balvan na vrcholek hory, odkud pak kámen spadl vlastní silou. Domnívali se, ne zcela bezdůvodně, že neexistuje strašlivější trest než zbytečná a beznadějná práce.

Máme-li věřit Homérovi, byl Sisyfos nesmírně moudrý a uvážlivý smrtelník. Ovšem podle jiné tradice spíše tíhnul k loupežnictví. Nevidím v tom žádný protiklad. Na důvody, proč se stal neužitečným dělníkem v podsvětí, se názory liší. Především se mu vyčítá, že měl poněkud lehkovážný postoj k bohům. Prozradil jejich tajemství. Zeus unesl dceru Asópa Aigínu. Otce zmizení dcery překvapilo a postěžoval si Sisyfovi. Ten o únosu věděl a nabídl Asópovi, že mu o tom poví, pokud Asópos dodá korinthské pevnosti vodu. Před nebeskými blesky dal přednost vodě. Proto byl v podsvětí potrestán. Homér rovněž líčí, jak Sisyfos spoutal Smrt. Plútos nesnesl pohled na své opuštěné a tiché panství. Vyslal boha války, který vysvobodil Smrt z rukou jejího přemožitele.

Rovněž se vypráví, že když byl Sisyfos na prahu smrti, chtěl zcela nerozumně prověřit lásku své ženy. Nařídil jí, aby pohodila jeho tělo bez rakve uprostřed veřejného prostranství. Sisyfos se ocitl v podsvětí. A tam, podrážděn poslušností zcela odporující lidské lásce, si na Plútovi vymohl svolení vrátit se na zemi a ženu potrestat. Když

však znovu spatřil podobu tohoto světa, vy-
chutnal vodu a slunce, teplé kameny a mo-
ře, nechtěl se znovu vrátit do stínů podsvě-
tí. Výzvy k návratu, zloba a varování nic
nezmohly. Ještě po mnoha letech žil s po-
hledem na zátočinu, zářivé moře a úsměvy
země. Bohové museli zakročít výnosem.
Hermés ho popadl za límec, odtrhl ho od je-
ho radovánek a násilím ho odvedl do pod-
světí, kde na něho už čekal jeho balvan.

Čtenář už jistě pochopil, že Sisyfos je ab-
surdní hrdina. A to jak pro své vášně, tak
pro svá muka. Jeho pohrdání bohy, nená-
vist vůči smrti a vášnivě zaujetí pro život
mu vynesly strašlivé zatracení, kdy veškeré
bytosti se soustřeďují na to, aby ničeho ne-
dosáhly. To je cena, již je třeba zaplatit za
vášně tohoto světa. O Sisyfovi v podsvětí se
nedovídáme nic. Mýty jsou utvářeny, aby je
představitost oživila. Tady vidíme pouze
strašlivé úsilí těla namáhajícího se zved-
nout obrovitý balvan, valit ho a pomáhat
mu zvládnout už stokrát zmáhaný svah;
představujeme si stažený obličej, tvář při-
tisknutou k balvanu, pomoc ramene, které
podporuje hmotu pokrytou hlínou, nohu, jež
balvan podkládá, pokračování s vyčerpaný-
ma pažema, zcela lidskou jistotu dvou ru-
kou plných hlíny. Teprve až docela na kon-
ci tohoto dlouhého úsilí vyznačeného pros-
torem bez nebe a odměřovaného časem po-

strádajícím hloubku je cíle dosaženo. Sisy-
fos se dívá, jak během krátkého okamžiku
balvan sklouzne do dolního světa, odkud
bude třeba ho opět vynést na vrchol. Znovu
sestupuje na planinu.

Mě Sisyfos zajímá právě během toho ná-
vratu, té přestávky. Tvář, jež se lopotí s ka-
meny, se už sama stala kamenem! Předsta-
vuji si toho člověka, jak těžkým, leč vyrov-
naným krokem sestupuje k mukám, jejichž
konce nedohlédne. Ta hodina, která je jako
dýchání a jež se vrací právě tak bezpečně
jako jeho neštěstí, to je hodina vědomí. Po
opuštění vrcholu a během postupného pro-
nikání do samoty bohů je v každém oka-
mžiku svému osudu nadřazen. Je silnější
než jeho balvan.

Tento mýtus je tragický jedině proto, že
jeho hrdina je vědomý. Jak by to vlastně
bylo s jeho trestem, kdyby ho na každém
kroku povzbuzovala naděje? Dnešní dělník
vykonává po všechny dny života stejné úko-
ly a tento osud je stejně absurdní. Je však
tragický pouze ve vzácných chvílích, kdy
dělník je vědomý. Sisyfos, proletář bohů,
bezmocný a vzbouřený, zná plný rozsah své-
ho ubohého údělu: a právě na ten myslí bě-
hem sestupování. Jasnozřivost, která měla
být jeho utrpením, zároveň dovršuje jeho
vítězství. Neexistuje osud, který by se ne-
dal překonat pohrdáním.

Byť v některých dnech sestup probíhá v bolesti, je ovšem také možný v radosti. To není přehnané slovo. Znovu si představuji Sisyfa, jak se vrací ke svému balvanu, – bolest byla na začátku. Jestliže se obrazy země příliš drží vzpomínek, pokud se volání štěstí stává příliš tíživým, může smutek zaplavit lidské srdce: to je vítězství balvanu, to je sám balvan. Obrovský žal je tak těžký, že se nedá unést. To jsou naše noci v Getsemane. Ovšem drtivé pravdy zanikají, jakmile je rozpoznáme. Tak Oidipus je zpočátku poslušen osudu, aniž ho zná. Jeho tragédie začíná ve chvíli, kdy ví. Ale v témž okamžiku pozná, byť slepý a zoufalý, že jeho jediným poutem, spojujícím ho se světem, je chladná dívčí ruka. To se pak ozvou nadnesená slova: „Navzdory tolika zkouškám, díky svému pokročilému věku a duševní velikosti soudím, že vše je v pořádku.“ Sofoklův Oidipus, obdobně jako Dostojevského Kirilov, tedy formuluje absurdní vítězství. Antická moudrost se spájí s moderním hrdinstvím. Člověk neodhaluje absurdno, aniž by upadl v pokušení sepsat nějakou příručku štěstí. „Ale tak úzkými cestami...?“ Existuje však pouze jeden svět. Štěstí a absurdno jsou dvě děti téže země. Jsou neoddelitelné. Byla by chyba tvrdit, že štěstí se nutně rodí z objevu absurdna. Občas se dokonce stává, že pocit absurdna se

zrodí ze štěstí. „Soudím, že vše je v pořádku,“ prohlašuje Oidipus a tato slova jsou posvátná. Zaznívají v drsném a omezeném lidském světě. Učí nás, že všechno nebylo, že všechno není vyčerpáno. Vyhánějí z tohoto světa boha, který do něho vstoupil s nespokojeností a zálibou ve zbytečných bolestech. Tato slova činí z osudu lidskou záležitost, kterou musí vyřešit lidé.

V tom spočívá veškerá tichá Sisyfova radost. Jeho osud mu patří. Jeho balvan je jeho věcí. Obdobně absurdní člověk posuzující své utrpení umlčuje veškeré modly. Ve vesmíru, jemuž se náhle vrací jeho ticho, zaznívají tisíce okouzlených hlásek země. Jsou to nevědomá a tajná volání, pozvání všech tváří, jsou nezbytným rubem a cenou vítězství. Neexistuje slunce bez stínu, je třeba poznat noc. Absurdní člověk říká ano a jeho úsilí pak už neustane. Pokud existuje nějaký osobní úděl, neexistuje žádný vyšší osud leda takový, který absurdnímu člověku připadá fatální a jímž pohrdá. Jinak samozřejmě ví, že je pánem svého života. V onom pronikavém okamžiku, kdy se člověk obrací ke svému životu, Sisyfos vracující se ke svému balvanu uvažuje o této řadě nijak nesouvisejících akcí, jež se stává jeho osudem, vytvořeným jím samým, spojeným před zraky jeho paměti a vbrzku zpečetěným jeho smrtí. A tak, přesvědčen

o lidském původu všeho lidského, slepec, který chce vidět a který ví, že noc nemá konce, je neustále na pochodu. Balvan se neustále valí.

Opouštím Sisyfa na úpatí hory! Člověk vždycky nachází své břímě. Avšak Sisyfos nám vštěpuje vyšší věrnost, jež popírá bohy a zvedá balvany. I on soudí, že vše je v pořádku. Ten vesmír, jenž napříště už nemá žádného pána, mu nepřipadá ani neplodný, ani marný. Každé zrnko toho kamene, každý nerostný záblesk hory zahlcené nocí samy o sobě vytvářejí nějaký svět. Samo snažení dostat se na vrchol stačí zaplnit lidské srdce. Musíme si představit, že Sisyfos je šťasten.

Dodatek NADĚJE A ABSURDNO V DÍLE FRANZE KAFKY

V prvním vydání *Mýtu o Sisyfovi* byla místo studie o Kafkovi, kterou zařazujeme do dodatku, kapitola *Dostojevskij a sebevražda*. Tato studie však vyšla v roce 1943 v časopise *L'Arbalète*.

Ve studii o Kafkovi najdeme, ovšem z jiného pohledu, kritiku absurdní tvorby, která se již objevila na stránkách o Dostojevském. (*Poznámka vydavatele.*)